

A tizenkilencedik század első felének történetében a Metternich herceg neve járszik főszerepet; de a herceg működése nem lehetett volna — az ő szemében — tökéletes, ha Sedmichky, a rendőrniszter nem állt volna oldalán. A kor vezető emberei meg voltak róla győződve, hogy „a nép, az istenadta nép” csakis helyes rendőri berendezkedések és intézkedések által lehet boldogga. E célt pedig egy bámulatosan nagyszívtűvé tett, szinte szabaddalnazott valammal érték el — a tüköszséggel. A „titkos rendőri szolgálát” csapjai eljuttotak mindenüvé. A bécsi Polizeihofstelle levéltárában kutattatva a magyarországi események, történetek leglühbb képét kapjuk; néha a történetek ru-goival is megismerkedünk. A magyar „konfidensok”, „bizalmi fényak” gondoskodtak a pontos, hű, tükos jelentésekről. Hetvenhat évvel ezelött március közepén három napig tartó borzasztó istentüélet volt Pesten. „Ez az árvíz! Valami dor-

zadály-gerjesztő e látvány, midőn a széles utca fenekén lassankint megkezdenék látszani a házak sötét alakjai és az ablakok csilláma, amint a növekedő vízár feketé tükrét mindig előbbre tolja“, — írja Jókai. Mindenki sietett menteni s megszabadítani a nagyobb veszélyben levőket, követve „az árvíz hajósnak“, Wes-selényinek elérhetetlen példáját. Mikor azután elvonult az ár, akkor látszott csak meg igazában a rettentő pusztulás, akkor érezték csak igazán a pestiek, hogy megnyit vesztettek. Az izgalom, az elkeseredettségg általános; hogy visszaélések is történtek, az természetes. Minderről persze mentek a titkos jelentések Bécsbe. Április 9-ikén, három héttel a borzasztó katasztrófa után, így ír az egyik jelentéstevő:

„Az árvíz még mindig az egyetlen beszéd tárgy. Az általános hangulat a pesti városi tanács ellen irányul s oly nagy, hogy csekély kivétellel mindnyájuknak kötelelet kívánnak s a legtöbbnek elmozdítását tartják szükségesnek. Az alsó- és középosztályból való emberek a magisztratuálisokat kényuraknak, rablóknak és tolvajoknak mondják, kiknek gorombaság és kevelység a főismertető-jelük... Az árvízkor csak egy-két barátjuk megmentésére gondoltak, míg a veszélytől fenyegetett nagy tömeget nembánomsággal fönkreemenni hagyták vagy hagyták segítségért kiabálni. Anyival inkább kiemelik a jurátusok Wesselényi Miklós báró érdemeit, akinek sokan életüket köszönhetik, s azt a hírt terjesztik, hogy pöre alól fölmentik egészen.“

Egy másik jelentés a szenvedett kárról beszél, amely a külvárosokban házbeomlás, árúkárs az épen a vásárookra fölhalmozott árú elpusztulása által körülbelül öt millió forintra rúg; a belvárosi kereskedők, iparosok kára egy millió, a belvárosi háziurak kára szintén egy millió forint; összevéve 7—8 millió konven-ciósi forintra tehető a kár. A nyomor nagy és általános volt s így természetes, hogy megszólalt, megmozdult a nép is. Kétféléképp jutott ez kifejezésre. Először is

a munkások mindamellott, hogy nyomtatott rendelet szerint egy forint napibért volt csak szabad kérniök, kettő, sőt három forintot követeltek és még teljes ellátást. Másrészt pedig megmozdult s fölszólt a nép, jogosan, a háziurak ellen, kik szívtelen módon visszaéltek a nyomorúságos helyzettel. Az egyik jelentésben olvashatjuk, hogy a Terézvárosban egy háziurat kivonszoltak az utcára a kétségbeesésbe kergetett lakók, kötelelet hoztak s a lámpavasra akarták felkötni; csak úgy mentette meg életét, hogy idején még beadta derekát s ünnepiesen lemondott mindenféle házbéremelésről. A pesti lakosok elkeseredettséggének bizonyítéka az a pasquill, amelyet április 27-ikére virradó éjjelen minden utcasarkon fölragasztottak. A Polizei-Hofstelle-nek természetesen azonnal ment a jelentés e falragasz egy eredeti példányával együtt, melynek szövege magyar fordításban a következő: „Ritka lelki romlottság. A legutóbbi nagy árvíz hullámai az emberiség ostoráiként itt élő uzsoráslelkeket nemcsak hogy nem nyelték el, hanem nem is jobbították meg semmiképp, mert a háziurak nagy része néhány nap óta arra törekszik, hogy az amúgy is anynyira szerencsétlen pestiek tökéletes romlását előidézze, a lakbér borzasztó emelése által. Általános a bámulat, hogy az egyébként oly figyelmes hatóság ily gyalázatos visszaélésnek nem tud gátat vetni és félő, hogy (ha nincs hamar segítség), az amúgy is a kétségbeeséshez közel levő nép egyesül, hogy ezeknek az istentől elrugaszkodott embereknek a számár (rajzban) fejét beüssék!...“

A magyarok Istene megsegíté azonban a haza szívet s teljesedett a látnoki szózat: „Pest nem veszett el, Pest fölviruland új jóléttel, új örömmel!“

Dr. Lábán Antal

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Lábán Antal

Cím:

A pesti nagy árvíz 1838-ban

Forrás:

Budapesti Hírlap 1838. III. 29.

Oszályozás

Tá

614. 81

Idő

1838

Személy

Helyszám: